

Darkness to Light: The Experience of the Seder Night

Torah in Motion, Pre-Pesach Series

What time did the Exodus take place: Day or Night?

1. שמות פרק יב:כט-לו
 (כט) **וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה** וַיִּקְוֶה הָפֶה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֹעָה הַיֵּשֵׁב עַל כֶּסֶאֱוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה: (ל) וַיִּקָּם פְּרֹעָה לַיְלָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם וְתַהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שֵׁם מֵת: (לא) וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עַבְדוּ אֶת יְהוָה כְּדַבְּרֵיכֶם: (לב) גַּם צִאנְכֶם גַּם בְּקִרְכֶם קָחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבְרַכְתֶּם גַּם אֹתִי: (לג) **וַתִּחַזַק מִצְרַיִם עַל הָעַם לְמַהֵר לְשַׁלְּחַם מִן הָאֶרֶץ** כִּי אָמְרוּ כָּלֵנוּ מֵתִים: (לד) **וַיִּשָּׂא הָעַם אֶת בְּצִקּוֹ טָרִם יַחְמֵץ מִשְׁאֲרֵתָם צָרֹת בְּשִׁמְלֹתָם עַל שִׁכְמָם:**
2. שמות פרק יב:יז
 (יז) וַשְּׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצּוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַשְּׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
3. מדרש אגדה בראשית פרק יז:כו
 מהו בעצם היום הזה בגבורות שמש בחצי היום
4. רש"י דברים פרק לב:מח
 (מח) וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה - בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח (שם ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו', **במראית אורו של יום**... במצרים נאמר (שמות יב, נא) בעצם היום הזה הוציא ה'... אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה
5. שמות פרק יב:מא-מב
 (מא) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת יִקְוֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 (מב) **לֵיל שְׁמַרְיָם** הוּא לִיקְוֶה לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לִיקְוֶה שְׁמַרְיָם לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם
6. במדבר פרק לג:ג
 (ג) וַיִּסְעוּ מֵרַעַמְסֵס בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רַמָּה לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם:
7. דברים פרק טז:א
 (א) שְׁמוֹר אֶת חֲדָשׁ הָאָבִיב וְעִשִׂיתָ פֶסַח לִיקְוֶה אֱלֹהֶיךָ כִּי בַחֲדָשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה:
8. רש"י דברים פרק טז:א
ממצרים לילה - והלא ביום יצאו, שנאמר (במדבר לג, ג) ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו', אלא לפי שבליילה נתן להם פרעה רשות לצאת, שנאמר (שמות יב, לא) ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו':
9. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד א
 אמר רבי אבא: הכל מודים, כשנגאלו ישראל ממצרים - לא נגאלו אלא בערב, שנאמר והוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה, וכשיצאו - לא יצאו אלא ביום, שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. על מה

נחלקו - על שעת חפזון; רבי אלעזר בן עזריה סבר: מאי חפזון - חפזון דמצרים, ורבי עקיבא סבר: מאי חפזון - חפזון דישראל. תניא נמי הכי: הוציאוהו ממצרים לילה - וכי בלילה יצאו? והלא לא יצאו אלא ביום, שנאמר: ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה! אלא: מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב.

10. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ב עמוד א
משנה: **אור לארבעה עשר** בודקין את החמץ לאור הנר.

11. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ב עמוד א
מאי אור? רב הונא אמר: נגהי, ורב יהודה אמר: לילי.

12. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ג עמוד א
תא שמע, דתני דבי שמואל: לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, אלמא: **אור אורתא הוא!**...
ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי? - לישנא מעליא הוא דנקט.

Why all the discrepancies? A day that is not day or night?

13. זכריה פרק יד:ז ט
(ז) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לִיקְנוֹק לֹא יוֹם וְלַיְלָה וְהָיָה לַעֲרֵב יְהִיֶּה אֹר: (ט) וְהָיָה יְקִיֹּק לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיֶּה יְקִיֹּק אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

14. מלבי"ם זכריה פרק יד:ז
והוא יודע שהוא לה' שאורו מיוחס לה' לא לשמש וריח ומאורות רק באורו נראה אור, וע"כ יהיה לא יום ולא לילה ששמות יום ולילה יקראו מצד הארת האור הגשמי שזורח ושוקע, אבל האור שיהיה אז יהיה אור תמידי בלתי משתנה כלל לא זורח ושוקע ולא יצדקו עליו שמות יום ולילה, והיה לעת ערב יהיה אור, שהשמש הגשמי תערב ותשקע ואז יתחיל האור העיקרי להאיר שהוא אור ה', והיא מליצה נפלאה שיתבטל ההארה והשפע היוצא מאת המאורות וה' בעצמו ובכבודו יאיר וינהיג וימשול בשפע תמידית בלתי משתנה, עד שלא יהיה חשך וצרה כלל

15. מיכה פרק ז
(א) אֲלֵלֵי לִי כִי הֵייתִי כְּאֶסְפִי קִיץ כְּעַלְלֵת בְּצִיר אֵין אֲשָׁכֹל לְאֶכֹּל בְּכוֹרָה אֶתְּהָ נֶפְשִׁי:
(ב) אָבֵד חֲסִיד מִן הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁר בְּאָדָם אֵין כָּלֵם לְדָמִים יֶאֱרָבוּ אִישׁ אֶת אַחִיהוּ יְצוּדוֹ חָרָם:
(ז) וְאֲנִי בִיקְנוֹק אֶצְפֶּה אוֹחִילָה לְאֵלֵהִי יִשְׁעֵי יִשְׁמְעֵנִי אֶל-הֵ':
(ח) אֵל תִּשְׁמָחִי אִיבְתִי לִי כִי נִפְלְתִי קָמְתִי כִי אֲשַׁב בְּחֶשֶׁךְ יְקִיֹּק אֹר לִי

16. רד"ק מיכה פרק ז:ח
כי אשב בחשך ה' אור לי - אם אשב בגלות בחשך כלומר בצרה גדולה שהיא נמשלת לחשך, אני בוטח בה' שיהיה עדיין אור לי ויוציאני מחשך לאור:

17. ילקוט שמעוני תקנח
אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי - שנו רבותינו מתוך כעס רצון, מתוך רוגז רחמים, מתוך צרה רוחה... מתוך ריחוק קירב, מתוך נפילה קימה, מתוך אפלה אורה... מתוך נפילה קימה שנאמר כי נפלתי קמתי, מתוך אפלה אורה שנאמר כי אשב בחשך ה' אור לי

18. ישעיהו פרק ט"א:

(א) העם ההלכים בחשך ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות אור נגה עליהם:

19. תהילים פרק צב

(ב) טוב ההדות ליקוק ולזמר לשמך עליון: (ג) להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות:

Where do we see this theme in the Seder?

20. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כ עמוד ב

משנה. כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפילת המוספין, ולמוספין, ולוידוי הפרים, ולוידוי מעשר, ולוידוי יום הכפורים, לסמיכה, לשחיטה, לתנופה, להגשה, לקמיצה, ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהזיה, ולהשקיית סוטה, ולעריפת העגלה, ולטהרת המצורע. כל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטר חלבים ואברים. זה הכלל: דבר שמצותו ביום - כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה.

21. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד ב

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה, ונאמר לפניו הללויה.

22. הגדה של פסח. מה נשתנה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

23. רש"י שמות פרק טו:ב

זה א-לי - בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע

24. הגדה של פסח

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל-אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

25. ברכות קריאת שמע, ערבית

אמת ואמונה כל-זאת וקיים עלינו פי הוא ה' אלקינו ואין זולתו ואנחנו ישראל עמו:

26. ברכות קריאת שמע שחרית

אמת ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב ורחיב ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתקן ומקבל וטוב ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד

27. הגדה של פסח. ויהי בחצי הלילה

בן ויהי בחצי הלילה אז רב נסים הפלאת בלילה... וישראל ישר לאל ויזכר לו לילה... זרע בכורי פתורס מחצת בחצי הלילה... משתכר בכלי קדש נהרג בו בלילה, נושע מבור אריות פותר בעתותי לילה... קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה... וכל הלילה תאיר כאור יום חשכת לילה ויהי בחצי הלילה